

ETO: 81'25
811.511.141
811.163.41
DOI: 10.19090/hk.2018.2.127-135

ORIGINAL SCIENTIFIC PAPER

URKOM Aleksander

Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar
Szláv Filológiai Tanszék
Budapest, Magyarország
urkom.aleksander@gmail.com

A KÉSZÜLŐ MAGYAR–SZERB NAGYSZÓTÁR SZÓCIKKSTRUKTÚRÁJÁNAK ELEMZÉSE

Analysis of the Structure of Entry Words in the
Hungarian-Serbian Dictionary in the Making

Analiza strukture odrednica Velikog mađarsko–srpskog
rečnika u izradi

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara Szláv Filológiai Tanszékén 2017-ben elindult a magyar–szerb nagyszótári projekt. A lexikográfia történetében még nem készült nagyszótár magyar–szerb irányban. A jelen szótár szerkesztői így hiánypótló munka elkészítésére vállalkoznak. A szótári projekt Magyarország legnagyobb szakkiadója, az Akadémiai Kiadó segítségével valósul meg. A készülő kiadvány egy modern és a XXI. század kihívásainak mindenben eleget tevő szótár lesz. A dolgozat a szótári szócikk struktúrájának alakulását mutatja be a legjelentősebb magyar–szerb általános kétnyelvű szótárak példáján. *Kulcsszavak:* szótári szócikk, általános szótárak, magyar–szerb nagyszótár

A jelen dolgozat célja, hogy bemutassa a szócikk felépítésének fejlődését a magyar–szerb lexikográfia kezdetétől napjainkig. A szerb–magyar, illetve magyar–szerb kétnyelvű szótárak száma jelentős. Ha figyelembe vesszük a szakszótárakat, iskolai szótárakat, többnyelvű és egyéb szótárakat, rádöbbenhetünk, hogy a magyar–szerb lexikográfia tartalmas, jelentős és gazdag. Ebben a dolgozatban a szócikk fejlődését szemléltetjük a magyar–szerb lexikográfia legkiválóbb munkáin keresztül, ezt követően pedig a készülő magyar–szerb nagyszótár szerkezeti struktúráját ismertetjük. A következő négy szótárt fogjuk részleteseb-

ben bemutatni e tekintetben: Brancsits Blagoje–Derra György: *Magyar–szerb szótár* (Újvidék, 1889), Gyiszálovics Veszelin: *Magyar–szerb szótár* (Újvidék, 1914), Hadrovics László: *Magyar–szerbhorvát szótár* (Budapest, 1958), Palich Emil: *Magyar–szerbhorvát kéziszótár* (Budapest, 1968).

Annak indokolásaként, hogy miért foglalkozunk ezekkel a szótárakkal, hangsúlyoznunk kell, hogy éppen ezek a kiadványok jelentenek fordulópontot a magyar–szerb lexikográfia történetében. A Brancsits–Derra-féle magyar–szerb szótár volt az első komoly terjedelmű és tartalmú szótár, és sok szempontból ma is megbízhatónak, továbbá részletesnek tekinthető. Gyiszálovics szótára a kutatók számára nagyon fontos, hiszen ez a kiadvány a későbbi szótáraink egyik kiemelkedő forrása volt a szóanyag tervezése és összeállítása tekintetében. Hadrovics szótára a magyar–szerb lexikográfia úgynevezett második fázisának első darabja. Annak az időszaknak, amikor a szótárakat a képzett nyelvészek és lexikográfusok kezdték készíteni. Palich Emil szótára viszont az utolsó terjedelmes magyar–szerb szótár, amely bár mára részben elavult, továbbra is a leginkább használt és közkedvelt kiadvány.

A felsorolt szótárak szócikkstruktúrájának bemutatása révén megkíséreljük alátámasztani a jelenleg készülőben levő magyar–szerb nagyszótár szócikkstruktúrájának indokoltságát.

A Brancsits–Derra-szótár

A Brancsits–Derra-féle szótár alapján megállapítható, hogy a szerkesztők már a magyar–szerb lexikográfia hajnalán is közöltek nyelvtani információkat a szócikkekben. A szemlélt szótárban olyan egyedülálló koncepció is megfigyelhető, amilyen a többi hasonló kiadványban nem található. Egyes esetekben olyan ragokat közölnek a szerkesztők, amelyek az igék vonzataira vonatkoznak, hasonlóképpen, mintha szerb vonatkozásban az előljárószókat és az általuk vonzott eseteket közölnék.

Következő sajátossága a szótárnak, hogy a jelentésváltozatok szintjeit az igéknél az ábécé nagybetűivel, míg a főneveknél ugyanezt a szokásos módon, arab számokkal jelöli.

Ha például a *bánik* igét vesszük szemügyre, láthatjuk, hogy a fent megjelölt elemek mellett a szócikk az igeaspektust is megadja, tudniillik azt, hogy folyamatos ígéről van szó. Ezt az információt a vonzatok, szükség szerint pedig a példák, valamint frazeologizmusok követik.

A homonimák esetében a szerkesztők semmilyen megkülönböztető jelzést nem közölnek; sem sorszámval, sem pedig indexszámmal nem jelölik őket.

A határozószóknál a szófajmegjelölést alkalmazzák, amelyet a szerb ekvivalens követ. A főneveknél viszont a szófaj megjelölésén túl illusztrációs anyagot és frazémákat is találhatunk. Fontos megjegyeznünk, hogy ebben a szótárban a szerb nyelvű szótári állomány egyetlen szófaj esetében sem tartalmaz bármilyen nyelvtani információt.

Gyiszálovics szótára

Gyiszálovics szótárának szócikkstruktúrája teljesen eltér a fentebb bemutatott kiadványétól. Első látásra a szótári szócikkeket egyszerűség és rendezettség jellemzi, azonban a szófajok feldolgozásában a rétegződés hiánya figyelhető meg, továbbá a példák gyakori hiánya, illetve a szótári szócikk részletesebb feldolgozásának kerülése.

Az igeik esetében a címszó mellett a múlt idő egyes szám harmadik személyű végződését közli, a jelentésváltozatokat viszont arab sorszámmal jelöli. A magyar szóanyag vonzatait is közli, amelyeket a megfelelő ekvivalensek követnek.

Ami a homonimák megjelölését illeti, a szerkesztő azon igyekezetét figyelhetjük meg, hogy a homonim szóalakokat külön szócikkekbe sorolja, és római számokkal jelöli őket.

A határozószóknál nem jelöli a szófajt, csak egy vagy több ekvivalensüket közli, ami a Brancsits–Derra-féle szótárhoz képest visszalépést jelent.

A főnevekre vonatkozó nyelvtani tudnivalók keretében viszont a tárgyragos, illetve birtokos személyjeles alakot, majd ezt követően a szerb ekvivalenseket közli, bár az esetek jelentős hányadában a példák elmaradnak.

A Brancsits–Derra-féle szótárhoz hasonlóan, a szerb szóanyagról Gyiszálovics sem közöl semmilyen grammatikai tudnivalót, további jelentős hiányosságaként viszont a példák hiányát kell említenünk. Fontos azonban megjegyeznünk, hogy éppen Gyiszálovics szótára szolgált leggyakoribb forrásul a későbbi magyar–szerb kétnyelvű szótáraknak. Így kifejezetten érezhető a szócikkek szerkezetének és tartalmának leegyszerűsítése a korábbi Brancsits–Derra-féle szótárhoz képest.

Hadrovics szótára

Ahogy korábban már említettük, Hadrovics szótára az első jelentősebb magyar–szerb szótár a magyar–szerb lexikográfia történetének második fázisában. Ebben az időszakban a szótárakat képzett nyelvészek, lexikográfusok kezdik készíteni, nem pedig – ahogyan a korábbi fázisban sokszor történt – lelkes egyének, illetve bizonyos szakterületek művelői, ismerői. Hadrovics a

szótár útmutatójában kitér arra, hogy a felhasználóknak bizonyos segítséget nyújt a szerbhorvát szóanyag nyelvtani alakjaira vonatkozólag. Ez tehát az itt elemzett szótárak közül az első olyan, amelyekben a szerkesztő megkísérli részben megadni a szerb ekvivalensekre vonatkozó nyelvtani információt is. Így például a birtokos alaknál, amennyiben az „*a-Ø váltakozás*” tapasztalható, azt a szótár jelöli is. És hasonlóképpen, ha az adott szóalak csak többes számban létezik, a szótár ennek a tényét is megjelöli.

Az igék szemléltetését illetően a szótár a magyar vonzat után megadja az ige szerbhorvát ekvivalensét, majd szerbhorvát vonzatát, amelyet példa követ. Az illusztráció magyar nyelvű részét tipográfiailag félkövér betűtípus jelöli. A szótárban ezenkívül tapasztalható a jelentésváltozat szintjének egységesítése, így minden szófajnál félkövér betűvel jelölt arab sorszámot használ a szótár.

A homonimák jelölésére a szótár az indexszámot alkalmazza, mely jelölési mód a mai napig a legáltalánosabban alkalmazott a lexikográfiában. A ma érvényes szótárkészítési útmutató szerint: „az azonos alakú (homonim) szavakat külön szócikkbe vesszük, s a címszó jobb felső sarkához tett indexszámmal különböztetjük meg őket egymástól” (Csengeri–Ittész 2002, 19).

Ebben a szótárban a magyarázat, mint lexikográfiai eszköz is megjelenik, és az előzőhöz hasonlóan, a mai napig használatos a lexikográfiában. Azonban valószínűleg a szótár méretének következtében Hadrovics sem adja meg minden egyes szófajnál a szófaji megnevezést, így például a határozószóknak csak az ekvivalensét, vagy az ekvivalensek csoportját közli.

A főneveknél az ekvivalensek gyakoriság szerinti megjelölését észlelhetjük: a szótár jelöli mind az atipikus alakokat, mind pedig a minősítést, illetve a magyarázatot is.

A Palich-féle szótár

Palich szótára a legjobb és legkedveltebb magyar–szerb szótár. Ezt az összeállítást mindazok a jó tulajdonságok jellemzik, amelyeket a korábbi és az ebben a dolgozatban érintett szótárakban megemlítettünk. Ez a kiadvány bontja ki legrészletesebben a szócikkeket: közli a legtöbb ekvivalenst, példát és illusztrációt. Emellett magas a frazémák és az egyes szakterminológiába tartozó szavak száma is. Palich Emil nyújtja továbbá a legtöbb segítséget a felhasználóknak, mind a magyar, mind pedig a szerbhorvát lexika vonatkozásában. A szótár használati útmutatójában megjegyzi, hogy „az igéknél a címszó az alanyi ragozás [ki]jelentő mód jelen idő egyes szám 3. személyében szerepel; zárójelben adjuk az alanyi ragozás [ki]jelentő mód múlt és a felszólító mód

3. személyét, s bővülés esetén a főnévi igenevet is, pl. *mos* [~ott, ~son], *kér* [~t, ~jen], *tekint* [~ett, ~sen, ~eni]”. Továbbá megjegyzi, hogy „a főneveknél a címszó után zárójelben a 3. személyű birtokos személyragot, majd a tárgy esetet és a többes szám alanyesetet adjuk, pl. *könyv* [~e, ~et, ~ek], *kalap* [~ja, ~ot, ~ok]”. A melléknevekről szólva így ír: „általában a melléknévből képzett határozószt adjuk meg; ha azonban a tárgy esetben és a középfokban a szóalak változik, azt is megadjuk, pl. *történelmi* [~leg], *nagy* [~ot; ~on; ~bb]”. A végén Palich hozzát teszi, hogy „szögletes zárójelben megadjuk az általános ragozástól eltérő szerbhorvát alakokat; így a főnévnél a birtokos esetet, a melléknévnél a nőnemű alakot, az igéknél pedig az egyes szám első személyt. A főneveknél a nemet nem jelöltük, kivétel az *a*-ra végződő hímnemű és kétnemű főnevek. A szerbhorvát igéknél általában felvettük a befejezett és folyamatos igealakokat, amelyeket ferde vonallal választottunk el” (Palich 1968, 8–9).

Fontos hangsúlyoznunk, hogy ebben a szótárban a felhasználók kezébe egy részletesen kidolgozott nyelvtani útmutató is került, amelynek alapvető feladata az volt, hogy a kiadvány felhasználóinak a nyelvtani alapkérdésekben segítséget, egyfajta mintát nyújtson.

Ami a szótári szócikket illeti, az igéknél a szótár megadja a különféle nyelvtani információkat, jelentésváltozatot (az arab sorszám segítségével), befejezett és folyamatos alakú ekvivalenst, frazémákat, a magyar szóanyag vonzatát, magyarázatot, illetve a szerbhorvát szóanyag vonzatát.

A homonimáknál a már jól bevált indexszámot használja a szótár, és gyakran megjelöli a minősítéseket.

A Magyar–szerb nagyszótár

2017 júniusában az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán működő Szláv és Balti Filológiai Intézet Szláv Filológiai Tanszékén elindult a magyar–szerb szótári projekt. A magyar–szerb közös kormányúléson született döntés arról, hogy a jelenleg hiányt jelentő magyar–szerb nagyszótár, illetve a már elavult szerb–magyar nagyszótár elkészítésére pénzügyi forrást szereznek a partnerországok. Mindkét ország vállalta kötelezettségeinek teljesítését, így elsőként a magyar Kormány 2016-ban egy kormányhatározatban megjelölte a teljesítendő feladatot, illetve hozzárendelte a pénzügyi forrást. A magyar–szerb szótári projekt gazdája így az ELTE BTK lett, operatív egysége pedig a Szláv Filológiai Tanszék és a tanszék keretében működő szerb szak. A projektet teljesítő csapat vezetősége egy olyan partnert kívánt bevonni a szótári projektbe, amely szakmai tapasztalattal, technikai eszközökkel és rend-

szerekkel meggyorsítaná és megfelelő minőségű produktum elérésében segíteni tudná a szerkesztőséget. Így került sor Magyarország legkiválóbb szótárírási és szótártámogatási intézményének, az Akadémiai Kiadónak mint kiemelt és stratégiai partnernek a kiválasztására.

Az Akadémiai Kiadó így a projekt szerkesztőségének szerkesztőszoftvert, magyar hasábot bocsátott rendelkezésére, illetve majd a projekt befejeztével a szótár megjelenését is biztosítja.

A magyar–szerb nagyszótár alapkonceptiója az, hogy teljesítenie kell minden, a XXI. században elvárt kritériumot, a legszélesebb érdeklődésű felhasználónak is hozzáférhetővé kell tennie, illetve biztosítania kell a megfelelő információt, mindezt a praktikusság jegyében, a mai korban elvárt sebességgel és eszközön. Idézve Fóris Ágota gondolatát: „A szótárhasználó gyorsan szeretne megbízható, aktuális információhoz jutni, olyan megfogalmazásban, hogy az számára érthető és egyértelmű legyen” (Fóris 2006, 36). Így a magyar–szerb nagyszótár elektronikus szótár lesz. A szótár magyar hasábját az Akadémiai Kiadó biztosítja. Ennek alapja a Halász–Földes–Uzonyi-féle *Magyar–német kéziszótár*, amely 60.000 címszót tartalmaz, illetve ezenfelül a *Magyar–német nagyszótár* címszóállománya.

A szótári szócikk a következő elemekből áll össze: szócikkfejből és értelmezésből. A szócikkfejbe soroljuk a címszót, a szófajmegjelölést, a nyelvtani információkat, a minősítést és a vonzatot. Az értelmezésbe soroljuk az ekvivalenst, a vonzatot, a nyelvtani információkat, a magyarázatot, az illusztrációt és a frazémákat. Kiemelendő az, hogy „a szócikkek tagolásában az egyes jelentések elhatárolására jelentősen megnő a különböző kiegészítő információk száma: ezek lehetnek irányító szavak: szinonimák, árnyalatok, jelentésszűkítések [...], de akár stílusréteg-minősítések is” (Pálfi 2004, 74).

Az értelmezés szintjén az ekvivalens szerepeltetésére különböző jelentésbeli szinteket alkalmazunk. Fontos megjegyezni, hogy az ekvivalens mibenlétével sok munka foglalkozik, nem utolsósorban azért, mert egy összetett jelenségről van szó, és a különböző nyelvek közötti megfeleltetések szabályai rendkívül rétegzettek. Uzonyi Pál például a címszó és az ekvivalense közötti viszonyról megállapítja, miszerint közöttük nem a klasszikus logikai ekvivalencia relációja áll fenn (Uzonyi 2006, 117).

A legalacsonyabb szint az ekvivalens szintje. Az ekvivalenseket egymás után közöljük a gyakoriságuk (előfordulásuk) szerint. Minden egy szóból álló ekvivalenst ellátunk nyelvtani tudnivalókkal, közöljük a vonzatot és magyarázatokat, amennyiben szükségesek, miután illusztráljuk az ekvivalensek gyakorlati használatát. A szócikk végén, ha vannak, frazémákat is közlünk.

A következő jelentésbeli szint a jelentésárnyalat, amelyet félkövér, fél zárójeles kisbetűvel jelölünk. A jelentésárnyalat mindig a jelentésváltozat alá van rendelve, mint annak további részletezése és pontosítása.

A harmadik jelentésbeli szint a jelentésváltozat, amelyet félkövér arab sorszámmal jelölünk. A következő példában a jelentésárnyalatot és a jelentésváltozatot szemléltetjük:

pl. **edzett 1.** [*ember*] **a)** [*fizikailag*] ... **b)** [*sokat látott*] ... **2.** [*fém*] ...

Már szó volt arról, hogy a valódi homonimákat külön szócikkben dolgozzuk fel, indexszám feltüntetésével, azonban olyan esetekben, ahol például a névszók megkülönböztetése szükséges, vagy például a tárgyas vagy tárgyatlan ige elkülönítéséről van szó, ott a legmagasabb szintet alkalmazzuk, a jelentésosztályt. A jelentésosztályt félkövér római számmal jelöljük:

pl. **arany I.** *fn* ... **II.** *mn* ...

A legújabb horvát–magyar kéziszótár is hasonló módon kezeli a jelentésváltozatokat és a homonimákat is, akárcsak a készülő magyar–szerb szótár (vö. Dudás 2017). Fontos megjegyezni, hogy a jelentésbeli szintek megállapításának kompetenciája és felelőssége a szerkesztőé és főszerkesztőé, azonban ebben a feladatban nagyban segíti a szerkesztők munkáját a magyar hasáb kiválóan kidolgozott nyersanyaga, amely javaslatokat és utalásokat közöl a projektben közreműködőkkel.

Nyelvtani információk

A magyar–szerb nagyszótár tervezésénél – tekintettel arra, hogy elektronikus szótárról van szó – egy sor újdonságot vezettünk be, amelyeket eddig nem alkalmaztak kétnyelvű szótáraknál. Az egyik lényegesebb újítás a szerb ekvivalensek esetében a nyelvtani információk közlése lesz.

Fontos megjegyezni, hogy az eddigi magyar–szerb szótárakban csak elvétve és csak a legszükségesebb esetekben közölték a nyelvtani információkat. Ez részben azért történt, mert – mint tudjuk – hagyományos, nyomtatott szótárakról volt szó, korlátozott terjedelmű kapacitásokkal. Másrészt, a szakmai meglátás az volt, hogy a szótárnak nem kell feltétlenül közölnie a grammatikai információt, hiszen ott vannak a nyelvtani, helyesírási segédletek stb.

Azonban az elektronikus formátum sok mindent megváltoztatott. A terjedelmi kapacitás mint jelenség megszűnt. Különböző technológiai megoldásokkal lehe-

tőség nyílt a közlendő információk szegmentálására, akár a projekt ideje alatt, akár a projekt befejeztével. Erre konkrét példa az, hogy akár a Magyar–szerb nagyszótár befejezését követően is egyetlen gombnyomással megjeleníthetővé vagy elrejtethetővé tehetők a nyelvtani információk, vagy azoknak bizonyos része. Ez a XXI. század szótárírásának a hozadéka. Részben emiatt is „inkább a több, mint a kevesebb” koncepciót alkalmazzuk a szerb értelmezés nyelvtani információinak készítésénél.

Így a főneveknél a nemet, illetve a ragozás legszükségesebb és atipikus alakjait közöljük:

čovek h <G -ka, N t sz ljudi>

A mellékneveknél mindhárom nem alakját, illetve a határozott ragozás alakját és a középfok alakját is bemutatjuk:

sujeveran (-rna n, -rno s) <ht. -rni, kpf. -rniji>

A névmásoknál mindhárom nem alakját és a ragozás legszükségesebb és atipikus alakjait mutatjuk be:

taj (ta n, to s) <G toga, D tome, I tim, N t sz ti (te, ta)>

A számneveknél a *tőszám* vagy a *sorszám* megjelölést is közöljük:

jedan <tőszám>

Az igéknél a befejezett és folyamatos igeaspektust, illetve a hímnemű, első személyű jelen, múlt és jövő idejű alakjait is elérhetővé tesszük:

pušiti <jeid. -šim, múid. -šio sam, jöid. -šiću>

Itt fontos megjegyezni, hogy az eddigi tapasztalataink azt mutatják, hogy az igeaspektus meghatározása, illetve alakjainak megtalálása tartozik a legnehezebb feladatok közé, hiszen eddig még senkinek sem jutott eszébe, hogy a szerb nyelv igeaspektusait egy külön kiadványban teljes mértékben feldolgozza, mégpedig oly módon, hogy párokban – vagy ahol több alak van, ott sorozatban – közölje.

Szótárkészítési fázisok

A következőkben bemutatjuk a szótári szócikkek összeállításának tipikus fázisait. A szótári szócikk szerkesztése több fázisból áll, létrehozásában több szerkesztő működik közre.

Az első két kép a szoftveres fázist szemlélteti, amelyen a szerkesztők dolgoznak.

szócikk

admin megjegyzes megjegyzes szerk Andrea szerk statusz szerzo szerzo statusz admin

foalak cimso cszo **bárány** cszo cimso nytan szf *fn* szf rag eset="s" tilde ~t rag rag eset="s" tilde ~a rag

rag eset="s" tilde ~ok rag nytan foalak jel ekv **jagnje** nem nem="s" s nytan rag eset="G" <G -eta rag

rag eset="N" szam="tsz", N tsz -njad rag nytan ekv plk pl kif **áldozati** tilde ~ kif pjel min **vall** min vagy tip="V" v.

min átv min min **közb** min ekv **žrtveno jagnje** ekv pjel pl pl kif **Isten Báránya** kif pjel min **vall** min ekv

Jagnje Božje ekv pjel pl plk jel

fraz pl kif **eltévedt** tilde ~ kif pjel ekv **izgubljena ovca** ekv pjel pl pl kif **fekete** tilde ~ kif pjel min átv

min ekv **cma ovca** ekv pjel pl pl kif **ártatlan, mint a (ma született)** elh tilde ~ kif pjel ekv **nevin kao jagnje** ekv pjel pl fraz

szócikk

megjegyzes Andrea szerzo

bárány *fn* <-t, ~a, ~ok> **jagnje** s <G -eta, N tsz -njad>; **áldozati** ~ **vallv.** átv **közb** **žrtveno jagnje**; **Isten Báránya** **vall** **Jagnje Božje**

□ **eltévedt** ~ **izgubljena ovca**; **fekete** ~ átv **cma ovca**; **ártatlan, mint a (ma született)** ~ **nevin kao jagnje**

Az első és a második kép között a különbség csupán az, hogy az utóbbin elrejtettük az úgynevezett TAG-eket, a szótárszerkesztési paramétereket és szabályokat.

Fontos megjegyezni, hogy minden egyes információnak megfelelő helye van a szócikk struktúrájában. A szerkesztők nem térhetnek el ettől a részletesen kidolgozott és beállított struktúrától. Természetesen, a szótári projekt elindítása előtt hetekig folyt ennek a struktúrának az átgondolása, szerb nyelvre való áthangolása. A struktúra elgondolása és megformálása a főszerkesztő kizárólagos feladata és felelőssége. Azonban, bármennyire is kötött a struktúra, annak a finomhangolása éppen a szerkesztő feladata, mivel minden egyes szócikk önálló produktum, csak nagy vonalakban viselkedik úgy, mint a szócsoportjának másik tagja. Optimalizálás továbbra is szükséges, és egyben a szerkesztő feladata is. Így a szerkesztők kezébe egy olyan részletesen kidolgozott struktúra-keretrendszer került, amely mentén a projekt teljesítendő, azonban a szerkesztők minden egyes szócikk esetében további finomításokat, beállításokat tesznek, tehát képesnek kell lenniük átlátni a struktúrát, ismerni minden elemét, szabályát, kritériumát, hogy hibátlanul nyúljanak a keretstruktúrához. Konkrét példa erre az, amikor egy adott szónak egy atipikus alakja nem illik bele a keretstruktúrába, annak valamilyen szempontja miatt, s ilyenkor a szerkesztőnek az adott helyzetnek megfelelő megoldást kell találnia a kérdéses szó feldolgozására.

A keretrendszer (vagy keretstruktúra) egy szabályrendszer, amely keretében a különböző TAG-ekbe információt írunk, ahol minden egyes TAG-nek meghatá-

rozott helye, illetve más TAG-ekkel alkotott viszonya van. Azok megváltoztatása csak bizonyos mértékig lehetséges, így egy adott irányba tereli a szerkesztőt a munka során. A TAG-ek kikapcsolhatók, akár globális szinten, akár egy adott szófaj szintjén, így ha esetlegesen nincs rájuk szükség, a rendszer könnyen és egyszerűen módosítható, javítható, optimalizálható.

A harmadik fázis az ellenőrzési fázis, ahol a főszerkesztő és a lektor működnének közre:

bárány *fn* <-t, ~a, ~ok> jagnje s <G -eta>;
áldozati ~ *vall* v. átv, közb žrtveno jagnje
Isten Báránya *vall* Jagnje Božje
□ **eltévedt** ~ izgubljena ovca
fekete ~ átv crna ovca
ártatlan, mint a (ma született) ~ nevin kao jagnje

A fenti példa azt a nézetet szemlélteti, ahogyan a szótári szócikket a felhasználók fogják látni, illetve használni. A projekt e munkafázisa már nem a szótárírási szoftverben folyik, hanem egyszerű szövegszerkesztési programokban, rendszerint MS Word-ben. A főszerkesztő és később a lektor végleges javításokat tesznek, majd a főszerkesztő jóváhagyja az adott szócikk állapotát.

Irodalom

- Brancsits, Blagoje–Derra György. 1889. *Magyar–szerb szótár*. Újvidék: Pajevits Arzén könyvnyomdája.
- Csengeri Kinga–Ittész Nóra szerk. 2002. *Mutatványok az akadémiai nagyszótárból*. Budapest: MTA Nyelvtudományi Intézet.
- Dudás Előd. 2017. Prodán Ágnes–Barics Ernő: Horvát–magyar szótár (2016). In *Szótárírás a Kárpát-medencében. A magyar és a szomszédos országok többségi nyelveinek kétnyelvű szótárjai*, szerk. Fábíán Zsuzsanna. 183–187. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- Fóris Ágota. 2006. Hitelesség, pontosság, aktualitás: a szaklexika szótári rögzítésének néhány kérdése. In *Szótárak és használók*, szerk. Magay Tamás. 35–56. Budapest: Akadémiai Kiadó.
- Gyiszalovics, Veszelin. 1914. *A magyar és szerb nyelv szótára. I. rész. Magyar–szerb szótár. Rečnik srpskog i mađarskog jezika*. Újvidék: Natosevics.
- Hadrovics László. 1958. *Magyar–szerbhórvát szótár*. Budapest: Akadémiai Kiadó–Terra.
- Pálfy Miklós. 2004. Szótári típus és címszóállomány. In *A lexikográfia Magyarországon*, szerk. Fóris Ágota–Pálfy Miklós. 72–80. Budapest: Tinta Könyvkiadó.

Palich Emil. 1968. *Magyar–szerbhorvát kéziszótár*. Budapest: Terra.

Uzonyi Pál. 2006. A forrásnyelvi és célnyelvi adatok ekvivalenciájának nehézségéről. In *Szótárak és használók*, szerk. Magay Tamás. 117–128. Budapest: Akadémiai Kiadó.

ANALYSIS OF THE STRUCTURE OF ENTRY WORDS IN THE HUNGARIAN-SERBIAN DICTIONARY IN THE MAKING

This year Department of Slavonic Studies at Eötvös Loránd University Faculty of Humanities and Hungarian publishing house Akadémiai Kiadó have started the preparation of, jointly planned, Hungarian-Serbian large dictionary. Hungarian-Serbian lexicography has grown to a higher level, mainly due to the 21st century working method that uses all the latest technological achievements. In this paper I intend to present, to the professional audience, the initial, design phase and technical questions formulated during the planning. Furthermore, to present found solutions and answers to them.

Keywords: Hungarian-Serbian lexicography, dictionary, designing dictionary

ANALIZA STRUKTURE ODREDNICA VELIKOG MAĐARSKO-SRPSKOG REČNIKA U IZRADI

Godine 2017. na Odseku za slovensku filologiju Filozofskog fakulteta Etveš Lorand u Budimpešti pokrenut je projekat na sastavljanju Velikog mađarsko-srpskog rečnika. U dosadašnjoj istoriji leksikografije ne postoji rečnik ovakvog obima u mađarsko-srpskom smeru. Cilj uređivača rečnika je da se ovim poduhvatom nadomesti taj nedostatak. Projekat se odvija u saradnji sa najvećim mađarskim izdavačem Akadémiai Kiadó. Budući rečnik će biti moderan i zadovoljavaće sve leksikografske kriterijume XXI veka. U ovom radu predstaviće se razvoj strukture rečničkih odrednica, kroz primere najznačajnijih mađarsko-srpskih opštih rečnika.

Cljučne reči: rečnička odrednica, opšti rečnici, Veliki mađarsko-srpski rečnik

A kézirat leadásának ideje: 2018. jan. 20.

Közlésre elfogadva: 2018. jún. 10.